

GUIDE TIL GRATIS FRIBUSSER I LANDOMRÅDER

Sådan skaber og fastholder du attraktiv offentlig transport på landet

KORT OM KONCEPTET

Kommunen nedlægger buslinjer med en lav indtjening i landdistrikter og opretter i stedet gratis busser. Busserne fungerer som skolebusser for en stor del af børnene i landområderne, men er åbne for alle borgere.

I stedet for at udbyde busruter til det offentlige trafikselskab varetages planlægning af ruter og køreplaner, udbud og kontrakter, borgerhenvendelser med videre af kommunen, som udbyder ruten direkte til et privat busselskab. Målet er at spare en række systemomkostninger til administration og skolebusbefordring hos det lokale trafikselskab, samtidig med at et bredere geografisk område fortsat betjenes af kommunens kollektive trafik, og hele buslinjer ikke bliver sparet væk i landområderne.

MÅLGRUPPE

Indsatsen er målrettet alle borgere i landdistriktsområder, men særligt skole-søgende børn og unge, ældre og grupper med en begrænset økonomi vil have glæde af de gratis busser.

SÅDAN GJORDE VI

I Slagelse Kommune fik de til opdrag at udvikle nye gratis busser, der er prisvenlige og miljørigtige. Busserne skulle køre i landdistrikterne og reducere kommunens samlede driftsudgifter til den kollektive trafik.

De nye gratis busser – Fribusser – blev introduceret i 2020 og 2021 og betjener området syd og vest for Slagelse. Busserne betjener blandt andet ni folkeskoler, én privatskole og en række uddannelsesinstitutioner. Ruterne finansieres af besparelser af en række nedlagte buslinjer i området, der kun i lille grad blev brugt ud over til skolebuskørsel. De tre fribuslinjer – rød, blå og lilla – kører til sammen cirka 1050 kilometer i hverdagen, og de kører i ring med samme start- og slutdestinationer i time- og halvanden times intervaller i dagtimerne.

Projektet har skabt bedre mobilitet for de lokale og særligt for sårbare grupper i landområderne. Gennem en evaluering har kommunen registreret flere rejser på deres egne busser end på de tidligere busser i området. Det er i høj grad sårbare grupper med begrænset økonomi, som uddannelsessøgende, ældre og borgere uden for arbejdsmarkedet, som er kommet til de nye buslinjer. Samtidig har busserne betydet en driftsbesparelse, og det er blevet vedtaget at gøre busserne permanente.

KONCEPTET ER UDVIKLET I

PROJEKTET ER STØTTET AF

POTENTIALET VED AT UDRULLE KONCEPTET I KOMMUNEN

FLYTTE ALENEKØRSEL I BIL TIL MERE BÆREDYGTIGE ALTERNATIVER

Med en økonomisk attraktiv offentlig transport kan kommunen få flere borgere til at vælge det offentlige frem for at tage bilen. Den interne evaluering af fribusserne i Slagelse viser, at 22 procent af brugerne af busserne aldrig og 20 procent kun sjældent tog offentlig transport før fribusserne. Dermed lykkes det for kommunen at tiltrække et nyt kundesegment til busserne.

ØGET TILGÆNGELIGHED

De gratis busser kan skabe bedre mobilitet i landområder særligt for sårbare grupper i samfundet, der er afhængige af prisvenlig offentlig transport for at komme rundt. Blandt brugerne af fribussen i Slagelse oplever godt halvdelen, at busserne opfylder deres behov for transport, og særligt blandt store skolebørn, lønmodtagere, efterlønnere og pensionister har mange ikke tidligere kørt med offentlig transport.

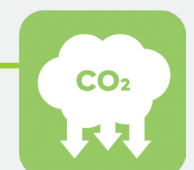
DRIFTSBESPARELSER

Fribusser kan skabe et økonomisk råderum, som kan reinvesteres i den kollektive trafik. I Slagelse Kommune estimeres den samlede besparelse på at indføre to fribusser til 2,8 millioner kroner årligt (2022-niveau).

CO₂-BESPARELSER

Når busdriften udbydes direkte af kommunen, kan der stilles krav om fossilfri eller emissionsfri køretøjer. I Slagelse Kommune er de nye fribusser fossilfri, mens der tidligere kørte dieselbusser i området. Det har givet en stor reduktion af udledningen af CO₂ fra busdriften.

UDRUL KONCEPTET

1 FORBERED FRIBUSINDSATSEN - 4-6 MÅNEDER

Organisering

Udpeg en projektleder med specialviden på området, som formår at afklare den juridiske ramme og granske muligheder.

Organisér en projektgruppe. Inddrag andre forvaltninger med ekspertise indenfor jura, kontrakter, skoler, borgerinddragelse og kommunikation.

Fælles afsæt

Projektets scope og det politiske mandat skal etableres. Fribusindsatsen går på tværs af forvaltninger, og det er derfor vigtigt at være enige om fælles målsætninger på tværs af organisationen – gerne med afsæt i en strategi eller vision. Projektlederen sikrer ressourcer fra alle relevante parter - både på forvaltnings- og politisk niveau i kommunen.

Kommunikation

Med fribusser bevæger kommunen sig ind på et område, hvor holdningerne er mange, og den gængse idé om, hvordan det offentlige transport-system er organiseret, bliver udfordret. Derfor skal kommunen planlægge at bruge en del ressourcer på at sikre opbakning til indsatsen. Skab gerne en grundfortælling, som kan bruges gennem udrulningen: Hvor er vi på vej hen, og hvorfor går vi den vej?

I Slagelse Kommune tog grundfortællingen udgangspunkt i kommunens fælles udfordring med mangel på ressourcer. På den baggrund var alle afdelinger nødt til at arbejde sammen om nye løsninger med det fælles mål:

Vi vil skabe en bedre og grønnere kollektiv trafik - for færre penge.

Erfaringen var, at jo mere tid der investeres i projektet i begyndelsen, desto mindre bliver administrationen efterfølgende, når projektet er sat i gang.

2 ANALYSE - 6 MÅNEDER

Planlægning og beregninger af ruter og køreplan. Brug dit netværk i skoleforvaltningen. Tal med skoleledere, og skolesekretærer der ofte råder over værdifulde data om elevernes transport.

3 BORGERINDDRAGELSE - 6-12 MÅNEDER

Borgerinddragelse skal ses som et fundament i al planlægning for at sikre opbakning til nye tiltag og en fornuftig drift af tiltaget med øje for brugernes behov på den lange bane.

Det er vigtigt at få politisk deltagelse på borgermøderne. Det giver et klart signal om, at det er de folkevalgte, der er initiativtagere, og som tror på nyudvikling og innovative løsninger for kommunens borgere.

Afhold for eksempel workshops og møder - fysiske eller digitale - i landdistrikterne og send invitationer til alle borgere. Derudover bør forslag til ruter og køreplaner sendes i høring hos interesseorganisationer og kommunens borgere.

I Slagelse Kommune blev der under borgerinddragelsesprocessen oprettet en følgegruppe, som består af meget engagerede borgere, som har en praktisk tilgang og taler på vegne af passagererne. Følgegruppen behandler blandt andet forslag til ændringer og er med til at udvikle løsninger. Administrationen mødes med følgegruppen 3-4 gange om året.

Generelt har Slagelse Kommune fået positiv feedback - hovedsageligt på grund af den nye tilgang, hvor de afsætter ressourcer til borgerinddragelse i planlægningen af den kollektive trafik.

4 UDBUD AF BUSRUTER - 3 MÅNEDER

De planlagte ruter udbydes til private operatører med specifikation om køreplaner og drivmidler med videre.

For de første 12 måneder kan kommunen nøjes med en tilbudsindhentning. Efter det første år skal projektet sendes i EU-udbud i markedet. Vær opmærksom på tærskelværdier i denne sammenhæng.

5 UDRUL FRIBUSSERNE - 6 MÅNEDER

Når busserne er klar til at blive sat i drift, skal der kommunikeres om dem, så de lokale borgere ved, at de findes, og at de er gratis at bruge. Planlæg en kampagneindsats og kom ud til de relevante målgrupper: Skoler og uddannelsessteder samt lokale borgere.

Kommunikationen kan for eksempel bestå i opslag på relevante sociale medier, opslag på lokale opslagstavler og info via skolerne eksempelvis Aula. Lav derudover skilte og køreplaner til at sætte op ved stoppestederne.

6 EVALUERING AF BUSSENE - 3 MÅNEDER

Fribusserne kan evalueres med passagerdata samt kvantitative eller kvalitative interviews med lokale borgere om deres brug af og tilfredshed med busserne. Evalueringer bruges til at vurdere, hvordan og hvorvidt fribussen kan videreføres efter testperioden.

Data fra evalueringen kan også bruges til løbende at tilpasse bussernes ruter og køreplaner, ligesom tilpasningen kan ske på baggrund af dialog med de lokale interessenter, som skoler og borgergrupper.

VIGTIGSTE SAMARBEJDSPARTNERE

Relevante aktører at inddrage i indsatsen kan være:

- Private busoperatører
- Juridisk rådgiver
- Det offentligt trafikselskab i området – i forhold til den årlige trafikbestilling
- Skoleforvaltningen i kommunen – hvis ruterne planlægges rigtigt, kan udgiften til børns transport til og fra skole spares
- Andre berørte forvaltninger med kompetencer indenfor kommunikation, indkøb (kontrakter), borgerinddragelse og trafiksikkerhed
- Lokale skoler og uddannelsesinstitutioner
- Lokale borgergrupper

DEM INDDROG VI I PROJEKTET I SLAGELSE

- Vikingbus
- Projektgruppe bestående af medlemmer fra kommunens udviklingsafdeling (til borgerinddragelse), skoleforvaltningen, kommunikation, vejafdelingen og juridisk afdeling
- Movia
- Lokal borgergruppe som følgegruppe

RESSOURCER TIL UDRULNING

Samlet set bør der afsættes ét helt årsværk i den forberedende fase til workshop, analyser og dialog, som varer mellem 12-18 måneder, afhængigt af ambitionsniveau. Fordelingen i Slagelse Kommune var cirka ½ årsværk til projektledelse, ¼ årsværk til borgerkonsulent og ¼ årsværk til øvrige konsulenter i kommunen – kommunikation, trafiksikkerhed og skolekonsulenter. Ressourceforbruget, efter busserne er sat i drift, er cirka ¼ årsværk, som primært bruges på dialog.

Fribusserne kan finansieres ved besparelsen på udgifter til almindelige offentlige busruter og samtænkning af opgaver internt i organisationen – blandt andet økonomi i forbindelse med udstedelse af skolebuskort, som ikke længere er nødvendigt, når bussen er gratis for alle.

STRATEGISK OPHÆNG I KOMMUNEN

Indsatsen kan kobles til strategier for bosætning i landdistrikter og planer for at støtte borgerne i at blive mere selvhjulpne til og fra uddannelse, indkøb og kommunale services. Derudover kan det indgå som led i målsætninger om mere borgerinddragelse på transportområdet.

HVORDAN KAN INDSATSEN VIDEREFØRES?

Hvis der er stor interesse i en by, kan en delebilsordning fungere. Fribusserne kan forankres økonomisk i den driftsbesparelse, som genereres ved færre almindelige busruter.

Politisk kan indsatsen være et skridt på vejen mod mere samskabelse og borgerinddragelse på transportområdet – for eksempel gennem borgerstyrede budgetter, hvor borgerne er medbestemmende over transportservicen i deres lokalområde.

KONTAKT

Ønsker du at vide mere om konceptet?

Slagelse Kommune

Oliver Klanert
olkla@slagelse.dk
+45 2947 5488

Gate 21

Signe Frøkiær Schou
signe.froekiaer.schou@gate21.dk
+45 2384 9046